

ՄԿՐՏԻՉ ԱՃԷՄԵԱՆ

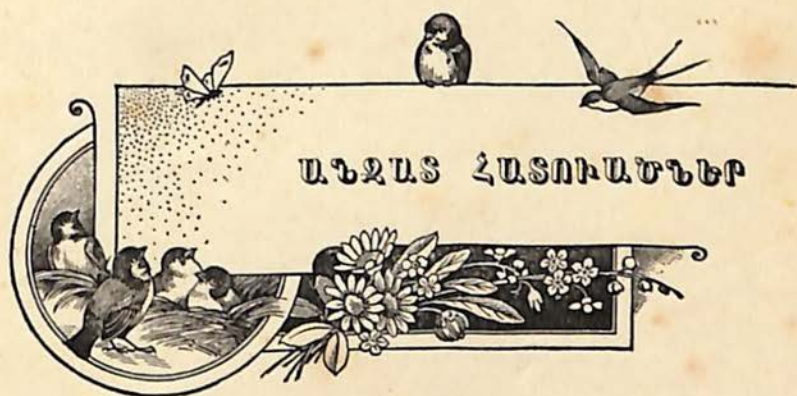
ԺՊԻՏՔ ԵՒ ԱՐՏԱՍՈՒՔ
ՀԱՏՈՐԻԿԵՆ
Ա.Ն.ԶԱՏ ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ

ԼՈՅՍ ԵՒ ՍՏՈՒԵՐՔ

Կ. ՊՈԼԻՍ

1909

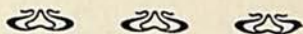
ԺՊԻՏԻ ԵՒ ԱՐՏԱՍՈՒԻ ՀԱՏՈՐԻԿԷՆ

Հրատարակեալ 1871 ին

Յ Ի Շ Ե Ս

Յիշե՛ս Արշակ որ դեռ մևսսող
Զիս խնդրեիր շուրքն ի ծիծաղ .
Յիշե՛ս զուարթ երգեղով միշտ
Զեիր գիտեր քե ինչ է վիշտ .
Աշխունհ գնոյշ գինչ առաւօտ
Սեր քո առաս եր իբրեւ ծով
Երբ աղբասիկ եւ անծանօթ
Բայց երջանիկ էիևս սիրով :

Յիշե՛ս, դու քարմ էիր գերդ վարդ
Եւ եւ աշխոյժ երիտասարդ ,
Ի ձոր հովիտ՝ քոջունս քեքեւ
Թափստեիևս մերք քեւ ի քեւ ,
Եւ կարմ վնիտ վսակի մօտ
Մերք նստեիևս մեևս քովե քով
Երբ աղբասիկ եւ անծանօթ
Բայց երջանիկ էիևս սիրով :

Յիշե՛ս յիշե՛ս որ քարձր ի ծառ
Փորագրեի անուան քո սառ ,
Յիշե՛ս հաւնեւս մեր տուն , մեր գեղ ,
Մեր պարտեղիև քոջնոց գեղգեղ ,

Ծաղկունքն յիշե՛ս եւ կանաչ խոս
Զորս օրօրէր անուշիկ հով ,
Երբ աղբասիկ եւ անծանօթ
Բայց երջանիկ էիևի՛ք սիրով :

Յիշե՛ս Վասն դու յապագայն
Երդնուիր զիս սիրել միայն ,
Եւ ձօնէիր ինձ յիշասակ
Գանգուր հերացդ , անմեղ հրեշտակ .
Ես հիշսիքի ֆեղի նսրօս ,
Սիրս մէր խայսար յանկեղծ գորով
Երբ աղբասիկ եւ անծանօթ
Բայց երջանիկ էիևի՛ք սիրով

Յիշե՛ս երբեւն ի ցեւո՛ւ համբոյր
Գգուէիր զիս , սիրուն իմ ֆոյր ,
Ո՛հ այն ժամեր յիշե՛ս արդեօք
Որ ննջէիր զիրկս իմ անհոգ
Եւ վարդենիք անուշահոս
Ճակասիդ շոք ախոհին զով ,
Երբ աղբասիկ եւ անծանօթ
Բայց երջանիկ էիևի՛ք սիրով :

Հիւնայ ծիսս յոսկի բեկեզ ,
Զֆնայ սիկին կոչեն զֆեզ .
Հիւնայ եւ ես զիշեր եւ սիւ
Տֆնիմ շահիդ փառք ու պատիւ ,
Բայց ճե՛ս յիշեր անձկակսրօս
Մեր մանկուքեան կեանք անխոով
Երբ աղբասիկ եւ անծանօթ
Բայց երջանիկ էիևի՛ք սիրով :

Վ Ա Ղ Ա Մ Ե Ռ Ի Կ Ը

Ինչպէս շուտով ծաղիկն փայտուկ ու գուարք
Յամաւեցաւ Նեֆսառիկեայ այսին վարդ .
Ուսի՞ հասաւ նշմարեց զայն մահն անգորք
Ու յուտեով յեցուն աչիկն իջուց մութ :

Ո՛հ ի՛նչ շուտով սժգունեցան իր դունչեր
Եւ ի՛նչ շուտով քուս շրքանքն ծիծաղ ,
Ուսի՞ հասաւ ու զայն տեսաւ մահն , աւանդ
Սեւ ֆունտերով պատեց պայծառ այս աչեր :

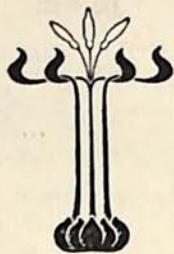
Դեռ արեւիկը չմարած՝ շունչն հասաւ
Որ մեռնէրուն յխարենայ զանգասիչ .
Չայն չհասնած եւ չարժատուած մեկ կարիչ ,
Միևնչդեռ խնդար՝ կրսեն Նեֆսառն ի՞նչ եղաւ :

Մայրիկն իր կարն հարազ ֆառե շրքներուն
Ու մագերով արքե արցունք աչերունն .
Մօրը գիրկը ա՛խ փոխեցաւ վարդն ի փուշ ,
Նե ֆուն կարծե , կ'ըսե ըլլայ ֆունն անուշ :

Հրէշսակն ե՛րաւ ձայնեց հոգոյն Նեֆսառին ,
Բացաւ երկիւնքն ու ընկերներն հոն ցըցուց ,

Լուսափետուր քեռեր կապեց երկու դիև
Մորմեն գաղտնի գողցաւ երկիկն շեշտ քոռց :

Երբոր տեսաւ մայրիկն իր վարդ քառամած,
Տեսաւ կապոյտ շրթունքները, դեմքը սպող,
Մտիկն խորեկն մեծ հառաչեց, «Ա՛հ Աւսուած,
Ա՛ն իմ հոգիս աչ աչս հոգւոյն հետ մասաղ:»

ՈՂԲ ՄՕՐ ՍԳԱԻՈՐ

Թե փոխած հրեշտակ
Թուար իմ ճնփուշ,
Մօրդ կարև աևուշ
Ո՛վ ծրծե Սխասկ:

Թե մեղրի ծորակ
Վարդ ճորտափրփր
Գոց ե քու քերակ
Ո՛վ սայ ինձ ժպիս:

Թե հողում հաւասար
Ծածկի քեզ ցուրս վեւ,
Թե մօրմեղ փախար
Ես գո՛վ հաւթուրեւ:

Ի՛նչ պիտի մարգարիս,
Արցունքներ առաս
Վազգրնեն վրձիս
Քու գոյգ հարագոս:

Գարեգի՛ն Միհրան
Եղեն ժողովեն վարդ,
Յասնիկ ու շուշան
Ազնիւ գլխույ զարդ:

Հարցրնեն ինձ «անայր»,
Ո՞ւր է մեր Սիսակ,
Մեր սիրուն եղբայր
Չենք քողուր միևսակ.»

Հասեր է գարուն,
Ծաղիկներ չքան՝
Թիթենիկի փայլուն
Քեզ կանչեն ի խաղ:

Դուն ինչ շուտ չորցար
Չծաղկած սէրեր .
Ա՛հ քեզի հետ սար
Էրած սիրքս սեր:

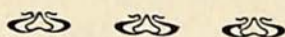
Ննչի՛ իմ սիրուն,
Քունդ անուշիկ է,
Չեմ սար քեզ հողուն
Գիր՛իս մեջ պսակ:

Ննչի՛ իմ սասրակ .
Քեզի գերեզման՝ -
Իմ կուրծքս անուշակ
Սեր հողեր դառնան:

ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ

Եպիսկոպոսս՝ երեմիոխանս
Ահա կազմեմ սյուս ժողով .
Ունան կուզան արսայողով ,
Ունան բազմին իբրեւ իշխանս .
Այգերնուն մեջ փայլի նախանձ ,
Ու սեւ կիրքեր պոռքիսն անասնձ .
Կ'ըսեն ընտանս մեկ Պատրիարք՝
Ապա կուզե փոջի աշխարհի :

Վեղարաւորք դիտեն զիրար .
Իր ընկերին ոչ ոք հաւնի .
Իւրաքանչիւր ոք արժանի
Զինքն միայն կարծե յարեւար
Ըրար Հայոց սպգին հովիւ ,
Փսոք եւ ոսկի դիզեղ անքիւ .
Թո՛ղ նախ ըրաւ եւ Պատրիարք ,
Ապա, կ'ըսե, փոջի աշխարհի :

Սեւագգես մը անցար առաջ,
Ըսար, « Հայերն անմիտ փոփոխ ,
Զսպեղ միայն եւ եւ կարող .
Այո՛ հովիւ արքուն եւ քաջ

Ես ազնի ընեմ այնպէս խեղօք,
Որ դուք աչ քուն ըրաք անհեղ.
Թո՛ղ նախ ըրաք ես Պատրիարք,
Ապա կուգէ փոջի աշխարհի:»

Մեկն աչ ելաւ փորն անհետքեր,
Կանչեց. «Տեսի՛ք իմ մեծ մտնիք,
Արժանաւոր չե՛մ, ըսիք դուք.
Զիս ընտրեցիք եւ ինծի հետ
Մեկ եղած ազգը քաղեցիք.
Ես ձայնիկ չեմ հաներ երբեք.
Թո՛ղ նախ ըրաք ես Պատրիարք.
Ապա կուգէ փոջի աշխարհի:»

Գոչեց երրորդ մը անհամբեր.
«Էջմիածին, Սիս, Աղբաւար,
Երեք խոց եւ ազգին համար.
Խոնկեմուք ին ըրաք մայր մեր,
Ու գրպանս աչ ոսկուն ընցունեմ,
Խաղաղութիւն անկեկցունեմ.
Թո՛ղ նախ ըրաք ես Պատրիարք,
Ապա կուգէ փոջի աշխարհի:»

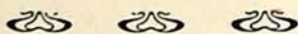
Եպիսկոպոս մ'աչ սիգամեմ
Բաժին ուզեց սուրբ արքունեմ.
«Ումանք, ըսաւ, զիս մեղադրեմ,
Բայց դուք զիսեք թե ինչ կ'արժեմ.
Անուշ երգով ու ներդաշնակ
Շատերն որսամ ձգեմ ծուղակ.
Թո՛ղ նախ ըրաք ես Պատրիարք,
Ապա կուգէ փոջի աշխարհի:»

Բայց հեզ հովիւ մը, սիրքը բոց ,
Կորովաւիտ ու երկիւղած
« Ազգ իւ՛ն, աջք իւ՛ն, գոչեց յուզուած ,
Ես սխոյեալս իրաւանց քոց ,
Լուսաւորչայ հարսուցս քոն ,
Ինձի վայրէ այս սուրբ սքոռ .
Ես եւ Հայրիկ ու Պատրիարք
Թո՛ն՝ը հրճուիմ Հայք , խնդայ աշխարհիք :»

ՀԱՅ ԱՊՐԻՆՔ

Մեր սրխուռ վիճակ, մեր սրտից մտրմոք
Դիտելով աջօք ցուրտ եւ անողոք,
Ազգին սուտ պաշտպանի՜ շահաստեւ անձինի
Գոչեն՝ Հայ ապրիկի՜:

Շատ չարիք անցան մեր դժբաղդ գլխին,
Դեռ շատ նեղեւ աչ մեր սիրտը մըղեն,
Ի պատկոյ որկեղով գնեզ՝ գերդ գառինի
Կըսեն՝ Հայ ապրիկի՜:

Ամեն օր շրթանք երգեն աշխու
Բայց ոչ աղփասաց կեղեն այցելու .
Ոսփի սակ սուստ սուրբ ուխտ եւ դաշինի
Կանչեն՝ Հայ ապրիկի՜:

Չըրրայ որ խաբուինի այն հեշտ երգերեն,
Որ կարծենի բիղեն ի սրտի խորեն,
Երբ խորք հընջմունիսով յօսարի սրինգ
Երգեն՝ Հայ ապրիկի՜:

Հայոց սիրս պստե ժառանգաւոր սուգ,
Հացն ուտեն որբոց՝ խմեն արսասուրբ,
Եւ մամոնայի կազմեղով բագիկ
Կրկնեն՝ Հայ սպրիկ:

Հերիք պահիճներ, մասնիցներ Յոռայ,
Ձեռներնու ձուղեն գերուրեան շորայ,
Հերիք ե այստան վիշտ ու նախասիկ,
Հապու՛ Հայ սպրիկ

Մեր հարց վե՛հ գործեր մեզի ինչ օգուտ,
Երբ արեւ մտնե՛ր զառնէն պստե մեռք,
Մեր նախնեաց փառքեն, ոչ չունիսք բաժիկ.
Թե՛ ոչ Հայ սպրիկ:

Մեր Հայրն էր ազուս եւ քաջ դիւցազուն,
Սիրենք եւ յարգենք իւր խօսած շեզուն.
Կը յարգեն զմեզ ալ ա, գ եւ ազիկ
Եթե՛ Հայ սպրիկ:

Հայ սպրիկ այն՝ եւ ոչ իբրեւ վաս,
Ոչ իբրեւ գերի, եւ ի մեր նախս
Վե՛հ մտածմանց հետ փայլիս սուրբ փրճիկ,
Այսպիս Հայ սպրիկ:

Ս Ո Ւ Գ

Ա. Ռ. ԹԵՂԵԱՆ

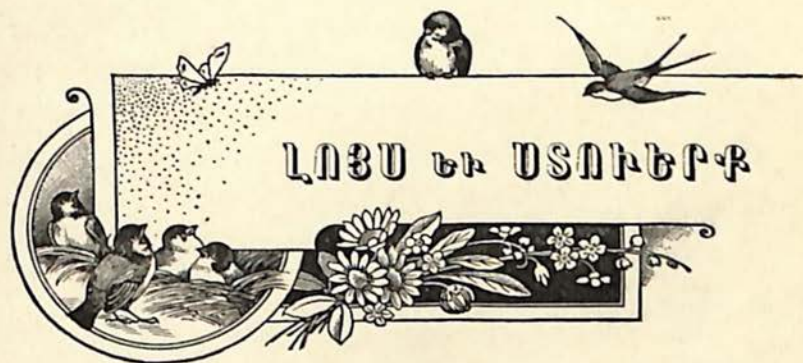
Դողդոջ գնդիւններ Վասիտր՝ ասերեմ ,
Բարեկամ , անուշ երգերոյ ինձ բերեմ ,
Ներդաշնակ ձայնեոյ սունեմ գիւմ կարօտ ,
Ու արժիս մեջ քո ծագե սուստօտ .
Հրեշտակներ կուգեն սորվիչ քո մըմունց ,
Ճակասոյ աչ պճնել վարդերոյ փունց փունց :

Ես աչ երգեցի մեղմ ու եռանդուն ,
Զիս աչ գգուեցիս յոյս , ծաղիկ , զարուն .
Բայց այսո՞ւ հիմա քոյս անպ , սեւ գիշեր
Իմ սուստօտեան ֆոյարկեց շողեր :
Աշխարհ ինձ համար փոխուեր է շիրիմ ,
Պաշտած փառներուս վերայ կը շրջիմ .
Հրճուսնի գնդեցան , մնացիս վշտեր .
Արեւ խնդրելոյ՝ շօշափեմ ըսուեր .
Սեր նշմարելոյ՝ սիրս իմ աննու բունց ,
Ձեռքս կարկառեմ՝ ու գնամ անդունց .
Կախուած ժայտերուն եզերքէն անվախ
Խորերը կուգեմ ընկրմիչ ուրախ .

Մուրիկն մեջ միայն խայսայ սիրս հեզիս ,
Միայն սուզի մեջ քիչ խնդայ հոգիս :
Կայծ մ'անս գայտե արսիս մոխիրեն ,
Քաղե՛ շրթներես հառայն հրեղեն :

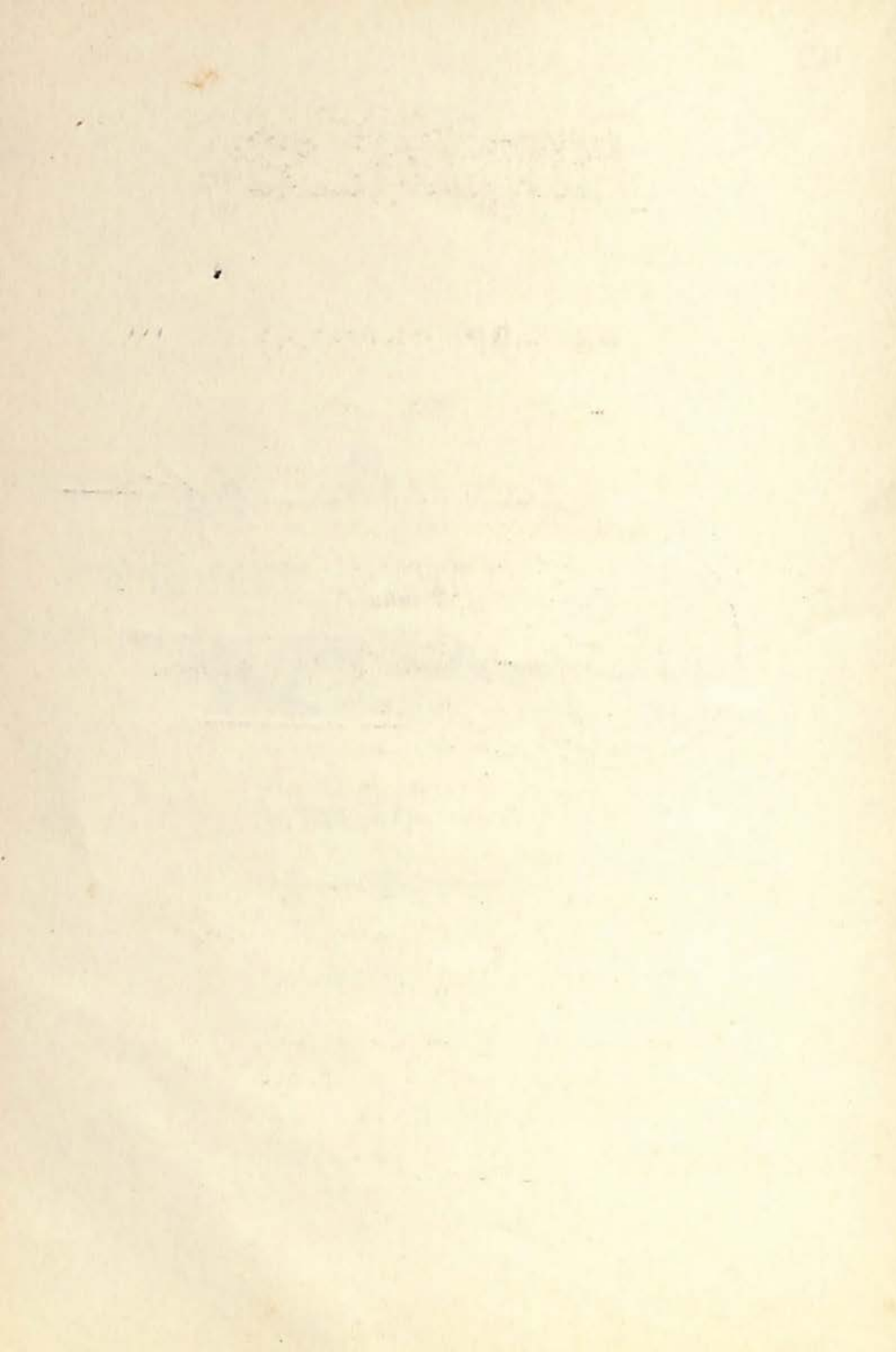
Մի՛ շար , բարեկամ , այն կոյսեր ջնադ
Զորսս անիս հեծեց մահուն ժակն մակադ .
Ծաղկի հունկի պես բախին հողին ծոց ,
Եւ ակնի բռնակն նոր շիդեր ծառոց .
Անոնց սայ Աստուած գեղեցիկ պարգեւ
Որք երկրես կ'անցնին ակվիշս ու քեքեւ .
Երեկոյեան դեմ շուշաններ հաւեւս՝
Մերկանան իրենց ապիսակ գգեւս .
Իսկ կաղնիք կ'աճին սարիներ հագար
Մորթիկներու հետ կոռուելու համար .
Լա՛ց զակոնկ որ վիշ կրեն ու մնան ,
Որոնց սիրս մեռած իբր՝ ւ ցուրս դանքան՝
Եւ շրթանց վրայ ստոած է ծիծաղ .
Ո՛հ լա՛ց , բարեկամ , լա՛ց զակոնկ աւա՛դ :

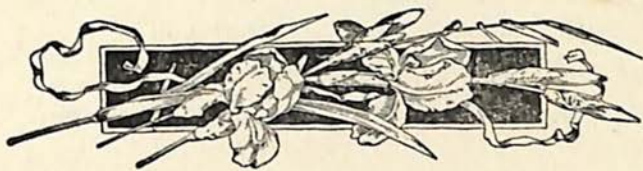

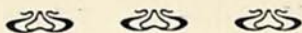
Հրատարակույ 1887 ին

ԻՄ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ

Շատեր ինձ ուղղին այս հարց — «Ի՞նչ խորհիս .»
Եւ երբ բացասեմ խորհուրդներ որ յիս
Կուսակեաց յուզին իբրեւ բռնի անբեր ,
Ուտերնին բօրվան՝ ժպտին անխարբեր :

Ես խորհիմ մեճիկ՝ խորհիմ ինձ հաւար ,
Դիտեցով զաստերն որ յերկնից կաւար
Փայշին զեղեցիկ , դառնասն հանապազ ,
Աշխարհներ անբիւ զերդ ծովուն աւազ :

Նախասահմանեաց շրջանի մեջ՝ ժիր
Սակն ինչ դառնաց , շարժի անկն իր .
Զայն , յոյս , ջերմութիւն բարբոռմեն ծագի ,
Շարժումն արտարե կեանք , շունչ եւ ոգի :

Խորհիմ խօսիմ մունչ այն աստեղաց հեռ
Որոց բաղդասմանք երկիրն է մի կեռ ,
Եւ որք կարող են զՈվկիանս մեր շայն
Ծծեղով քանեղ ի մի ունայ միայն :

Ի՛նչ ղեհ եմ հոգիք որ բնակիմ հոն ,
Ի՛նչ ղայն է ևոցա մտաց հորիզոն ,
Եւ գիրենք կրճեն ոչ կասկած կամ ահ
Զի նշմարտութեան միշտ պայծառ է ջան :

Թորասեմ բնութեան գաղտնեաց գիրքն անձառ ,
Տեսեալ հետեւսնեմ՝ որոնեմ պատճառ ,
Թե ինչպէ՞ս երկու յար նման տունկեր
Քովէ քով աճիմ սան արդիւնք սարքեր :

Մի եւ ևոյն հողէն , ջրէն եւ օդէն
Իրենց պէտք եղած նիւթն ինչպէ՞ս գտնեն ,
Ինչպէ՞ս հաւաստեն , բաղադրեն ճարտար
Զանագան հոտ , համ եւ գոյն բիւր հազար :

Նոյն յարկին ներքեւ կրթուած եղբարք
Այսպէս զանագան կրեն ձիւրք եւ բարք .
Մին յանդուզն ընտրէ յառուաց ասպարեզ ,
Մինչդեռ գիտութեանց հետեւի միտն հեզ :

* * *

Ժպիտք եւ արցունք , հաճոյք եւ ցարեր
Կենաց պատկերիմ կազմեն յոյսն ու ստուեր .
Նոր նոր գգացմունք եւ կիրք հակառակ
Յաջորդեղով կեանքն առնեն ներդաշնակ :

Ինչպէս ցոյրս եւ սօք , ինչպէս մուք եւ յոյս ,
Այսպէս ղիշ եւ խիւղ , այսպէս հոգ եւ յոյս
Լծեալ են կենաց միշտ գոյգ անբաժան ,
Անխուռասիւղի օրէնք եւ պայման :

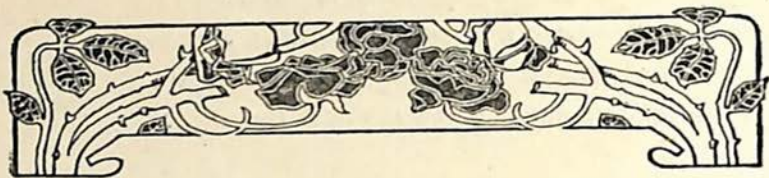
Ոչ բերրի սունեղ կարող է արել
Այն դաշտը զոր ոչ ոռոգի անձրեւ ,
Եւ մահ եւ ծնունդ՝ կենաց երկու ծայր ,
Միշտ գրկեն զիրար իբրեւ ֆոյր եղբայր :

Տգեղն ու ջնաղ, յոռին եւ ազնիւ
Կենաց շրջային օղակներ անքիւ ,
Երկուքն աչ ունին պաշտօն հաւասար ,
Օրհնեալ է բարին, ջարն է օգտակար :

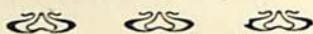
Ո՛չ, մի՛ հարցընե՛ք թէ ես ինչ խորհիմ ,
Գրիչն իմ արժիւ չէ հաւասարիմ .
Այլ է սեսակե՛տն իմ եւ ձերն է աչ ,
Մութ բուրի ձեզ հոն ուր ես սեւնեմ վաչ :

Անհաշտ խորհրդոց որ յիս սակ կռիւ
Այս քոքիս յսնձնեմ սուս ստուերն հազիւ
Եւ պատաստելով զսնուրջս իմ պիտոր
Յիր ու զան հողմոց սաւ կտոր կտոր :

ՎՈՍՓՈՐ

Աղեսց մեջեն կանգնած վեր՝
Զոյգ հրաշալի աշխարհներ ,
Ապշած դիտի միշտ զիրար ,
Իբրեւ երկու սիրական ,
Եւ Տեր ժպտի ձեր վերայ
Սիրուն ախունի Վասիտրայ :

Խարեւաշ վարսիւք՝ աչք նուաղ ,
Դու եւրոպա հարս ջնաղ ,
Եւ քաւ մօրուօյ՝ յօնի նսեւ ,
Ասիան՝ քն նստի դիւ .
Ո՞վ հեշտ ախունի Վասիտրայ ,
Տերն իսկ ժպտի ձեր վերայ :

Ընդ երկնիսլ ձեր պայծառ .
Չկայ ձկն ոչ անսո ,
Այլ առաւօտն է զարուն ,
Երեկոյին ալ աշուն .
Զուարթ ախունի Վասիտրայ
Տերն իսկ ժպտի ձեր վերայ :

Դարե ի դար դուք երկու
Իշխեք հօգօր ծովերու
Որ աշխարհիս ծայրերին
Երկրպագուս ձեզ բերեն ,
Եւ Տեր Ժպտի ձեր վերայ ,
Կապոյց ծովեր Վնասիրայ :

Երբոր հովեր վեղմուշունց
Ծաղիկներու շարժեն փունջ ,
Այնպէս անոյշ հոս բուրնն
Որ հրէշտաներ հրապուրեն ,
Եւ Տեր Ժպտի ձեր վերայ ,
Ծաղիկեայ արիունց Վնասիրայ :

Ծածկեն քիւր քոչունց քիւր
Եւ հովիտներ գով աղբիւր
Սոխակին հետ վարդենիք
Տօնեն ամեն օր հարսնիք ,
Եւ Տեր Ժպտի ձեր վերայ
Զմնայ արիունց Վնասիրայ :

Երբոր յայգուն վարդաւուս՝
Շարունին քրոց ձեր նախաս
Շող՝ վարդարիտ իբր արագ ,
Հիւսցեայ ընդ այս երայ՝
Տերն իսկ Ժպտի ձեր վերայ
Օրհնեայ արիունց Վնասիրայ :

Իսկ երբ յուսին ծագեղով
Յոչայ պատկերն յարիս գով ,
Չէս գիտեր ո՞րն է ճննայ ,

Եւ հաճեցով ընդ իւր խաղ՝
Տերն խկ ժպտի ձեր վերայ
Պայծառ աշիֆ Վնասիրայ :

Կես գիշերին՝ սիրահար
Կուսակ տրքոր քիսվար
Սահին ի ջուրս կասպուսակ
Եւ նուագեն անուշակ,
Տերն խկ՝ ասիունկ Վնասիրայ,
Ժպտի իրենց աղ վերայ :

Ոչ Հերուեսիս, Նարոշի
Ոչ են քակ ձեզ սիրայի .
Թագաւորներ են անքայս
Որ տեսած չեն այս դրայս .
Եւ Տեր ժպտի ձեր վերայ
Անկասկ ասիունկ Վնասիրայ :

Թոշունկ որ քոյն անդրդով
Կամիփ շինեղ վարդերով .
Աղջկունկ՝ եթե սիրոյ թեղ
Կամիփ երկար դորեղ,
Եկիփ յասիունս Վնասիրայ
Եւ Տեր հակե ձեր վերայ :

Տրտուկ հոգիփ նաև դոք
Որ վնտեփ ծառոց շոք,
Կամ ուրակափ դոք՝ յանսնփ,
Արարչութեան հրաշքն ու փառփ,
Եկիփ յասիունս Վնասիրայ
Եւ Տեր գրայ ձեր վերայ :

ԿԻՆ

Ի՛նչ կայ հե՛շտ յերկրի, յի՛նչ կայ սուրբ յերկիև
Քան սիրասուն մայր, քան վեհաննձրև կիև .
Կիև՝ սիրուն եակ, փառփունյ արարած ,
Արարչին մասամբ ծաղիկ մ'ե հիշատած :

Եւ մարդև առաջին հիսցար գեղոյն ,
Չֆնաղ հասակիև, հերացև ոսկեգոյն ,
Եւ արքեևաշով անոյշ ակնարկիև .
Մունչեց ուժգին՝ պարեցար անդին :

Կիև՝ սիրուն եակ, կիև սկար եակ,
Առաջին ժամեև սարաւ յաղբանակ .
Մարդ սիրեց զնա առանց մեկնեղու
Չեուքիևն նորս ում չեղար հասուն :

Կիև՝ արարչութեան կե՛տ եւ նպասակ ,
Եւ մե՛ք շուրջ նորս դառնամք անգիտակ .
Իւր հիմննակաև սուրբ ֆոյիև ներքեւ
Անձնուեր կիևն է երկնայիև պարգեւ :

Բայց կըսեն քե երբ Աստուած գեղձ շնորհ
Դրոշմեր ի անկաս այս հրեշտակին նոր,
Նախանձոս Սասան՝ շնչով ժակնաբոյր
Շօշափեց նորս հոգին շուսաբոյր :

Եւ կի՛նն ալ փոյփոյս՝ մոռցաւ գիւր կոչում,
Պարտուց մեջ խարխուլ՝ դժեց գիւր երդում,
Եւ երբեմն գնա ադիս կամ նախանձ
Յանտրե՛ն շաւիղ մղկեցին անասնձ :

Բայց արդե՛օք կնոջ ա՛րոյ յորոյ հոսանք
Ոչ սան մոռցընէ՛ղ նորս սխալանք,
Արդե՛օք ծննդեան Լր՛իւնք մահաբեր
Ոչ են բաւա՛լսն քաւե՛ղ գիւր մեղքեր :

Հրեշտակ կամ սասան . . . նորս մի ժոյճե՛ն
Դիւցագունք եւ վե՛հ հանձարե՛ր յառե՛ն .
Մի հայեաց նորս գաշխարհ դորդե՛ ,
Բանակներ ի վեր կանգնե՛ յանդե՛ղ :

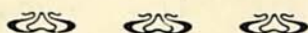
Բարւոյ եւ չարի քան մարդն զգայուն ,
Ինչ որ ալ շինի կի՛նն եւ միշտ սիրուն .
Սիրս նորս անհուն սիրոյ եւ խորան ,
Հոգին . . . անբալխանց զաղսնեաց որորան

Կի՛ն՝ եր՛յու անհաշտ սարրերե՛ խառնուրդ՝
Անմահին մտայ գեղեցի՛կ խորհուրդ ,
Կի՛ն՝ սիրուն եա՛յ՝ առեղծուած անե՛ղ
Զոր պե՛տք եւ պաշտե՛ղ բայց ոչ բացարե՛ղ :

ՅԵՏ ՅԻՍՈՒՆ ԶՄՐԱՆ

Յե՛ս յիսուն անրան՝ չունի՛մ սսացուած ,
Ոչ տուն՝ ոչ հիւղիկ յարդե ծածկուած ,
Բայց փոփոխ բախտի՛ն պարգեւներ խարդախ
Արհամարհեղով՝ երգե՛մ միշտ ուրախ :

Յե՛ս յիսուն անրան՝ դեռ ծովեր ու սար ,
Արե՛ր ոսկեխարս, դաշտ հովիտ դաշար
Դի՛սեմ ընդ երկար՝ վայելե՛մ յոյկ ,
Եւ այս շատ իսկ ե՛ արտիս իմ փոքրիկ :

Յե՛ս յիսուն անրան՝ ստիարի՛ն կայսառ
Շրջի՛մ հետիոսս 'ի անր եւ յսկսառ .
Եւ ոչ ևսխանձի՛մ հարսի՛ն երթե՛ք
Որ անխ կանփի՛ն մեջ երթայ ցաւաքեկ :

Յե՛ս յիսուն անրան՝ պստերն ե՛ն անգարդ
Հանե՛ս սեկեկիս, բայց երբ յյս գուարթ
Ներս կը բափանցե՛, ցոյց սայ ինձ պստի՛ր
Սիրուն գաւախսցս՝ իմ միակ գանձեր :

Յէս յիսուն ձմրան՝ չունիմ սսացուած ,
Ոչ մի թիզ պարտեզ , բայց զիսեւ Աստուած ,
Թե ոչ շրքներեւ քուած է զսուգս .
Թո՛ղ միշտ երջանիկ բայց շինիմ աղբար :

Յէս յիսուն ձմրան՝ ո՛ր Տեր ինձ մի՛ն սար
Ոչ վառք մուրացիկ , ոչ սիրտ վշտահար ,
Այլ տո՛ւր ինձ ճարեղ հացիկ անխարդախ
Եւ տո՛ւր ինձ երգեղ միշտ զոն եւ ուրախ :

ՆՈՐԱԾԻՆ

Մայիսի ընծայ
Աղւոր շուշնիկայ,
Որ աստիկն ծոցէն
Եկար խեր ու շէն:

Մայիսի հոգեակ՝
Սիրուն աղաւնեակ,
Ո՞ր բոցնոյ բոյնէն
Ծնար խեր ու շէն:

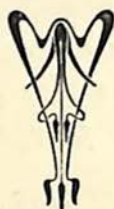
Մայիսի նուէր՝
Վարդերու ընկեր,
Ո՞ր ծաղիկ հոսէն
Շրթունք քո բուրէն:

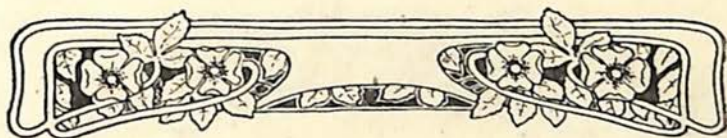
Մայիսի ձօնած
Քնիւշ արարած,
Ո՞ր վարդի ցօղէն
Աչուկք քո բոյնէն:

Մայիսի ընծիւղ՝
Ծաղկաղից գամբիւղ,
Ո՞ր խունկի ծառէն
Բուսար խեր ու շէն :

Մայիսի ժպիտ՝
Փայտն մարգարիտ,
Ո՞ր անոյշ հովիտն
Բերեւ խեր ու շէն :

Մայիսի սթարգել
Զուարթուն քերել,
Աւսածոյ ֆովիտն
Բերիւր խեր ու շէն :

ՍԻԿԱՐ

Սիկարին ծուխն է սփռեալ յընդհանուր ,
Հարուս եւ աղիս սիրեն նորա հուր .
Սիկարն է քերէս գիտութեանց շապտեր
Զի նորա բոցին ծնան շատ գիւտեր :

Ես ոչ մոյի եւ եւ ոչ դեզ առ դեզ
Սիկարներ ընեւ յաճախ ողջակեզ ,
Եւ քեպիս կրծիս է վնասախար ,
Սախայն կը սիրեւ զանուշիկ սիկար :

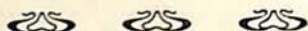
Տրտում բէ գուարք նստիւ եւ խորհիւ
Չունիւ սիկարին պէս հեշտ մտերիւ .
Նոյն է երկուսին մեր նախասագիր ,
Բիջ քիջ կը վառիւ եւ դառնամ մոխիր :

Իսկ երբ մութ պատէ վշտացեալ հոգոյս
Ինձ առաջնորդէ ին սիկարին շոյս ,
Եւ բարձրանալով մոխիս ոյր ուր ,
Հեքը կը սահի գաւերսս բոյր :

Օ Ղ Ի

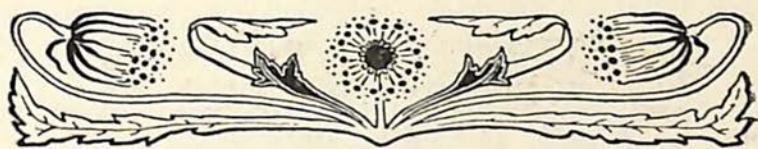

Երբոր կը խմեմ մի գաւաթ օղի՝
Յոգևած մեֆիս մեջ նոր յոյս շողշողի,
Եւ քեքեւնալով հոգերու քեռեկն՝
Թիւքից երագֆ զիս մեղմիկ որորեկն:

Երբ երկու գաւաթ կը խմեմ օղի՝
Հեջ հրճուանաց մեջ սիրս իմ ողողի,
Պակ մի կը դառնամ ժիր երիտասարդ
Եւ կեանքն ինձ քուի առանց փուշի վարդ:

Երբ երեք գաւաթ կը խմեմ օղի՝
Իրակակն աշխարհն աջֆես սֆօղի,
Եւ հոգիս կարծես մի գուարքունն մագ՝
Տակի դժոխֆեկն յԱքրահամու գոգ:

ՄՇԱԿ

Հերի՛ք, մշակ, սուգ ի անկաս ,
Անշարժ կակզևած՝ յուսահաս
Այօք դիսես խանձած արտերդ
Եւ հառուսէս մերք ընդ մերք :

Հերի՛ք դիսես հուռնձերդ անգօր ,
Հասկերն անուշ՝ միջակոր ,
Զոր յորդ փրամբ եւ անձանձիր
Խնամեցով ցակեցիր :

Հերի՛ք զննես ժրս անբեր
Որ կը ասնիկն անսարբեր ,
Եւ կը ծաղրեն խուշ՝ անողոք
Սրտիդ վերբեր ու մորմոք :

Ինչպէս մայր մի որ իւր հիւսնդ
Մանուկն հսկե սիրախանդ ,
Ափսոսարով եւ դու աշայես
Վասոյժ հուռնձերդդ գրկես :

Մերք զաջն օրհնէս ուր ի վերայ
Թշուառ զլիւռչ ծանրանայ,
Եւ մերք յիւսար՝ ապստնալից
Բողոքս ընդդէմ երկնից :

Մշակ, հերի՛ք կուրծընդ բախես
Մքսառուէ՞նով դառնասիս,
Հերի՛ք սրսնիս եւ վշանաս
Կշտեղով շանն ու վնաս :

Նօթի մանկանց սրտունց եւ շաց,
Ապստնալիք վաշխառուաց,
Մութ ապագայն եւ աճեղ սով
Հերի՛ք յիշես ստակաշով :

Արտորայիդ քարայեալ հող
Ուն գովարար պակսի ցող,
Հերի՛ք փորես եղունգներով,
Կամի՛ս քաղուիդ հունձիդ ֆով... .

Չախորդութեան մեջ մարդն յաւեհ
Պեճք է կռուի բախտին հեհ .
Քաջին հաւար շալն ինչ օգուհ,
Քաջին հաւար վիշտն է սուհ :

Կսրի՛ն արտին՝ վիշտն է աղբիւր
Դիցագնակսն գործոց բիւր,
Կսրի՛ն արտին՝ վիշտն է խրան
Եւ առաջնորդ յաղբութեան :

Յուսա՛, մշակ, սիրտ ա՛ն հապա,
Դարձո՛ւ աջերդ յԵւրոպա,
Տե՛ս այն փորձեր գործեր հսկայ
Որով երկիր գարգանայ :

Տե՛ս, արհեստն հոնն պտղաբերի,
Հոնն բնութիւնն է գերի,
Գերի բախտն իսկ անագորոյն
Մարդուն կանաց՝ հունձարոյն:

Ճեղքէ ջախէ շէտ, ծով ու ձոր
Հոնն մեխնաւն բոցաւոր.
Հոնն շանթն իրեն զծէն շեղի
Եւ զէս փոխէ զիւր ուղի:

Հոնն անսառնէր հասուցեր եւ
Որ բնութեամբ անպերէն
Անձրեւ քամէն յորդաւաս,
Ինչպէս կովու կրէն կար:

Յուսա՛, մշակ, եւ վստահ շե՛ր
Թէ անցնիսն այս սեւ օրեր,
Եւ այս սարուան շնուն կորուս,
Յաջորդ սարուան հունձ՛ք հարուս:

ՄԱՀ ՆՈՐ ՓԵՍԻՆ

Դուք որ դեռ երեկ պար բռնեիք հոս
Ի փող հարսանեաց եւ զարնեիք ծափ,
Եկայք արդ նորեկն շեշ գոյժ ախաճս,
Գոյժ որ ոսկերաց մեջ հեղու սարսափ:

Տեսե՛ք մայր փեսիկն ոչ եւս զարդարուած,
Այլ խորճ զգեցեալ՝ արձան յուսահաս.
Նա որ հաւասայր եւ յուսայր յԱսուած
Կարծես արդ յունի յոյս, յունի հաւաս:

Քանզի անշոք եօրն օր անկեալ ծնրադիր,
Հե՛ք մայր, աղօթեց ջերմ պաղասանօք,
Ողբերովն յուզեց զերկիկն եւ զերկիր,
Բայց երկիր եր խուշ՝ երկիկն անողոք:

Անկողիկն որդւոյն ուր սեր տեղայր վարդ
Փոխեր է յանկարծ ի սեւ գերեզման.
Պասկն հիւնեկեան՝ դազադիկն է զարդ,
Եւ ֆողն հարսանեաց՝ մեռեղոյ պսսան:

Ժպիտիք եւ համբոյրք, զեղ, կեանք, յիշատակ
Յնդեցան որպէս հողմաւար ստուեր .
Եւ մոռացութեան ցուրտ վերնակիլն սակ
Թաղեցան երկու արտի գաղտնիքնէր :

Ան գերեզմանիւն շնչիք խորեւ
Որդեր որ կրծեւն ձեռքերն այն ֆեհոյշ .
Էտեցեք հասցա տղունք որ փորեւն
Դեռ սիրով շքուած աչքերն այն մեղոյշ . . .

Հող եր' հող դարձաւ . . . սակայն իւր հոգիւն
Բնութեան անձունն հոգւոյն խառնեցաւ,
Եւ արդ հողմոց հետ հեծե շաղագիւն,
Կան փայլի զերդ սասղ արտաւոյժ խոնաւ :

Սեր' երջանկութիւն բնակիւ յայս տուն ,
Հիւսա անգուրք ման կակեղեց զիւր արոն .
Թշուա՛ն մայր . . . կակիծն է զիւր ճակատուն ,
Վիշտ ժառանգ որդոյն , իսկ ցանն է իւր քոն :

Հ Ո Գ Ի

Էսկ անծանօր՝ անուշայր անհիւր
Որ գաշխարհ գրիւս, ներշնչես ի նիւր,
Որ յօղես վարդիկ ընդ գուարբնոց դաս,
Հոգի՛ դու յորմե՞ ծագիս, յո՞ դառնաս:

Մանուկքն կարծե՛ յաստեղն ե քո բոյն,
Կոյսը՝ քե չու ես վարդիկն հոս եւ գոյն .
Նաւաստեաց հաւար դու անկ ես հողմոց,
Եւ բանաստեղծի՛ն՝ հառաջանաց բոց:

Հոգի՛, յորմե՞ դու ծագիս, յո՞ դառնաս .
Ոչ վարդն սյս գաղտնեաց եղեւ վերահաս,
Ինասունի ըսին քե յոյսն բոյսիս,
Իսկ յիմարք կարծե՛ն քե յոչինչ փոխիս:

Եսն՝ առանց քեզի աննշան մ'ե անյն,
Սռանց քեզի՛ յոյսն ե պարգեւ ունայն,
Եւ առանց քեզի՛ հողածնաց հաւար
Չիք անմահութեան եւ ոչ գաղափար:

Մարիանց հունկի պիս՝ հողոց քիւր երամ
Միքե՞ կը ցանուին անոք նախախնամ,

Թե մի անբողջ ես՝ հոգի անբաժան
Կայ սիեզերաց՝ հիշի՛ս անսանձան :

Երբ խորհիմ խօսիմ քեզ հետ դեմ առ դեմ,
Բաց գգամ գեղ, գրգեւ շօշախեմ,
Բայց ինչո՞ւ մոռնամ գեղ ես ի քուն,
Արդե՞օ՛ք մոռացումն է եւ յետ մահունն :

Ինչո՞ւ սառայիս երբ հիւժիմ հիշանդ .
Դու տեր ե՛ս ւարմնոյս քե ի նս աւանդ,
Ինչո՞ւ պակասիս երբ նիւրբ փսսի,
Ի՞նչ կայ քո միջեւ եւ անարգ նիւրի :

Մերք հեզահամբոյր, շուարք հաշարար,
Ծաղիկներ գարնան դռ առնես դարար .
Եւ մերք աւերիչ, անգութ, անաւոր
Յուզես ծովերու անդունդները խոր :

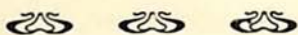
Միքե՛ք նոյն աղբիւր, միքե՛ք նոյն պահաս
Հոսե՛ք աղիկներ պղտոր եւ պայծառ .
Հոգի՛ դու յորմե՛ք ծագիս, յո՞ դառնաս
Որ գործես բարի, որ գործես վնաս :

Թե յորմե՛ք ծագիս ի՛նչ փոյթ ինձ գիտնալ,
Երբ դու ազնիւ ես, անքիժ եւ ժուժկալ,
Երբ բարոյն համար յոզնիս անձանձիր,
Որ սուրբ աղբիւրէն բղիսար՝ հոն դարձիր :

Բայց երբ չար ես դու, կեղծաւոր ու ցած,
Յայնժամ հարցնեն եւ սարսկուսած,
Թե յորմե՛ք ծագիս, յո՞ դառնաս . . . ախա՛նս,
Պատասխանըդ միշտ բաղուի մահունն փոս :

ՄԻ ՄՈՌՆԱՐ ԶԻՍ — (Forget me not)

Երբ սուսուսուն շուայի գերեւ,
Հարցի՛ ի՛նչ հոս է որ ջրոյս խառնեն.
Սասր անունն է ըսիր, Պեարիս,

«Մի մոռանար զիս.»

Ոչ մոռնամ զեզ, դուստր իմ վստահ լե՛ր.
Բայց սաղսուկ հոգեր պահ մը քո պատկեր
Թե յիմեն ծածկեն, կր՛կնի՛ Պեարիս,

Հա՛յր, մի՛ մոռնար զիս:

Ոչ զեզ մոռնամ, բայց հոգիս երբոր
Հեշտ երայներով շրջի յերկնից խոր,
Ե՛կ զիս արթնոր, ըսե՛ ակամջիս,

Հա՛յր, մի՛ մոռնար զիս:

Ոչ մոռնամ՝ բնաւ, ասխայն երբ այգուն
Հիացեալ ըսեմ գեղգեղ հաւերուն,
Երգելով եւ դու ըսե՛ Պեարիս,

Հա՛յր, մի՛ մոռնար զիս:

Ոչ մոռնաւ գեղ , բայց գուարք յուսնակ
Թե մոռցնէջ սայ ինձ քո յիշատակ ,
Ե՛կ դու ինձ ժպտի , շքե՛ր Պեարքիս ,

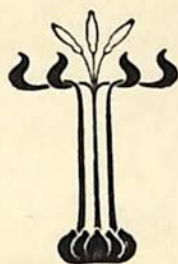
Հա՛յր մի՛ մոռնար զիս :

Եւ ինչպէս մոռնաւ զի՛ դու իմ քոչուն ,
Դու ես իմ երազ , իմ յուսնակ սիրուն .
Քո հո՛ս՝ քո ժպտի միշտ կրկնեն արքիս ,

Հա՛յր , մի՛ մոռնար զիս :

Տի՛վ դուստր իմ գեղ ոչ մոռնաւ երբեք ,
Բայց ախա՛նս երբոր հիւժիւմ վշտաբեկ ,
Եւ դու աղօթեա՛ սնունդ Պեարքիս ,

Մի՛ մոռնար եւ զիս :

ԱՍՏԵՂՔ

Ա.Ռ. Օր. Վիրժինի Թոփաթեան

Երբ գիշեր պարզ եւ հաշ կ' ծով ,
Ինչո՞ւ մեկնիկ հասիս արքուն ,
Հեաքրիս' սպառն ողոր
Ի՞նչ հարցրնես դու աստերուն
Երբ գիշեր պարզ եւ հաշ կ' ծով :

Խորհրդաւոր բնութեան գաղտնիս
Երբ աշխան անձիսս քննեղ ,
Լսե՛ մըմունչն իմ քնարիս
Որ քեզ մեկնե ի գուարք քեղ
Խորհրդաւոր բնութեան գաղտնիս :

Այն շողշողուն կէտեր պայծառ
Որ քրքուն յերկնից երես՝
Նման սչաց քոց յուսախառ ,
Ինչ սուրբ գանձեր ծածկեն՝ գիտե՛ս ,
Այն շողշողուն կէտեր պայծառ :

Դեռափրփր հոգիք մարդոց
Որք ոչ ծնած են սակաւին ,
Կըսեն նախելիք քեռսիքոց
Այն աստեղաց մեջ կազմուին՝
Դեռափրփր հոգիք մարդոց :

Հնն քոջերոյ գերոյ քիթեննիկ
Կամ շողաշող քերեւ՝ աշխոյժ ,
Լուսոյ ծովուն մեջ քափառիկ ,
Ծծեն քուն իսկ աստեղաց ոյժ ,
Հնն քոջերոյ գերոյ քիթեննիկ :

Արեւ՝ ֆաջաց է օրեւան ,
Եւ Երեւա՛յ՝ հոգւոց հրշու .
Լուսնրագն է գիտնոյ որումն .
Բախսաւորացն է Փայլածու ,
Արեւ ֆաջաց է օրեւան :

Բայց կոյս հոգւոց՝ ֆեզի նման ,
Բոյնն է յասուկ՝ այն գուարբուն
Աստղն Արուսեակ՝ սիրոյ պաշտպան ,
Որ միշտ ժպտի առաւօտուն
Զֆնադ կուսից ֆեզի նման :

ԻՄ ԺԱՄԱՑՈՅՑ

Դու որ բանիս չըզ չըզ գիշեր եւ սիւ,
Յոյց տ'ըր ինձ տեսնեմ սրտիդ ծայրիւ
Թե ցառոց ժամերն իմ հաշուես ո'րքան,
Իսկ քանի՛ հաշուես հաճոյից վայրկեան:

Բո չըզ չըզ ձայնիս հետ որչափ արդեօ՛ք
Սիրսս ե քաքախեր սիրոյ հրճուածոք.
Բո չըզ չըզ ձայնիս հետ արդեօ՛ք որչափ
Սիրսս ե դողողջ'ըր յուսով սուսախաք:

Ո՛վ իմ վաղեմի շնչիւր քարձիւմ,
Բեզ դեմ գակգասիւմ գուր տեղ շատ անգամ,
Մերք արժեւելով թե դառնաս վաղվաղ
Մերք անիծելով թե քաշես դանդաղ:

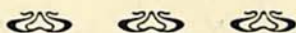
Միևնչեռն մի արդար մարդու խղճիս պէս
Դու միօրինակ եւ հանդարտ գարնես,
Եւ ես եւ յիմար՝ ես ինքն անիրաւ
Որ փոփոխ կրից շինիմ անձնագրաւ:

Թե հնչես ուրախ՝ թե հնչես ծխուր,
Խնդամ թե սրճիմ, միշտ խաքիմ ի գուր,
Զի քո մեկն մի քայլ՝ կենաց իրաքան
Մի մասը քառնայ քանի գերեզման:

206

Առ Օր. Մարի Փափագեան

Այսօր գեղեցիկ քն անուան ե տօն ,
Եւ ես փափաքիմ ընեղ քեզ մի ձօն ,
Բայց ոչ մարգարիտ կամ ակն ոսկեշար ,
Զի սիրոյ ե ազնիւ քան զալեկն գոհար :

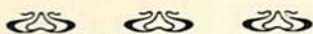
Եթէ ընծայեմ քեզ վարդ գեղեցիկ ,
Եւ այն ալ , ախո՛ւս , ե շատ վարդանցիկ ,
Մինչ որ ա՛ն ձիւրք ունիս անմեղ հոտ քուրեղ
Որ վարդին հոտէն քաղցր ե սուսեղ :

Թե կարենայի՝ ոսկեփունջ շողեր
Քաղերով յերկնից , քեզ սայի նուեր ,
Այլ զի չեմ կարող՝ կը մաղքեմ արեւ
Որ փայլի ճակատ քն միշտ աստի պէս :

ՀՈՒՆՁՔ

Ծագի արշարոյս՝ վարդ կապած անկիւն ,
Եւ եկեղեցոյն կոչնակ հնչե հաշ .

Մանկունիք , զն աղջկունիք , շուք եղեք յոսիւն
Ժամ ե հնձեղու , վագեցիք ի դաշ ,
Ծագի արշարոյս՝ վարդ կապած անկիւն :

Զեպիւռ հունձեղուն քարեւ սայ վերջին .
Շողան մանգաղներ , . . քողով իրենց բոյն
Արսուսին անգեր արսարոյսի փայլչին .

Իսկ քարդ քարդ դիզուին հասկեր ոսկեղոյն ,
Զեպիւռ հունձեղուն համբոյր սայ վերջին :

Երբ յեկին նշոյ արձակե արեւ ,
Արք նմանի ալեծուսի ծովուն .

Կապոցներ շարեն կառեղուն վերեւ

Որք աննշոյ կը դառնան ի տուն՝

Երբ յեկին նշոյ արձակե արեւ :

Եւ երգք օրհնութեանց դորդեն զայեր ,
Հաց՝ փրսալք շահած ո՛րքան ե համեղ .

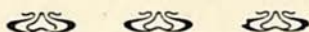
Առաս ցորենով լցան համբարներ ,

Պար բունած կայտեն մանուկներ անմեղ ,

Եւ երգք օրհնութեանց դորդեն զայեր :

ԴՐԱՄ

Հարկ չե՛ս միշտ շինիչ խոհարան գիտնախան .
Յանախե՛ս նա որ է՛ սգիտ աննշան՝
Ակադեմիայի ընտրուի անդամ
Երբ ունի դրամ :

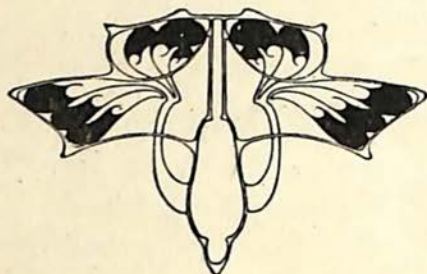
Զարնանաչի ե՛ն օրհե՛ք աշխարհի .
Կարծե՛ն թե՛ անտեսար խօսի եւ խորհի
Նա որ իրօք է՛ սպուշ եւ անհամ
Երբ ունի դրամ :

Ընկերութեանց մեջ բազմի վերին բարձ ,
Երկնից մեջ նաեւ յուսայ անունդ վարձ՝
Երբեքն նա իսկ որ է՛ անզգամ
Երբ ունի դրամ :

Ի՛նչ փոյթ երբ կադ ընայ կամ ֆուտս ,
Թե՛ համբոյրք նորս բուրե՛ն զագիր հոս ,
Տօնե՛ն զնա միշտ հե՛ք կանանց երամ
Երբ ունի դրամ :

Նսս որ ոսնակոյս աննէ գիւր սրսիւ ,
Եւ ծարրէ աննէ գգացնունք ազնիւ ,
Նսս եւս սսանայ փառք ու բարեկամ
Երէ ունի դրամ :

Իրաւունք գտնայ միշտ շեցուն գրպան .
Եւ առանց խղճի կուտայ Տէր սրսպան
Չորս կիսն մեկ մարդուն , ես կը հաւատամ ,
Թէ սս ունի դրամ :

Ո՞ՒՐ ԵՐԹԱՆ ՀՈԳԻԲ

Ա. Ա. Ա. Ա. Գրիգոր էժ. Օսեան

Ո՞ւր երբան հոգիք, միքե՞ հոն ուր շունչ
Հողոնց քափառիկ երթայ անհրճունչ,
Կաւ հոն ուր անդարձ քաւաղին աղիք,
Միքե՞ հոն երբան եւ մարդոց հոգիք:

Դու որ զերկնային խորհրդոց մասեան
Հինա քաց կարդաս, ո՛վ ազնիւ Օսեան,
Պասսիկ՝ ինձ հոգւոյդ ուղեւորութիւն
Երբ՝ մարմինն քո սաս փոխեցար յանձինն:

Պասսիկ՝ դեպ ի ո՞ւր սրացար, յո՞ր վայր
Յո՞ր սասդ ուն այնքան հոգի քո անձկայր,
Հոգիդ որ ցաւոց զսուէրով բովին
Այն սասեղաց պէս եր փայլուն արդէն:

Դու ոչ խորշեիր անջեղ մահու քուն,
Զի ոչ վախկնայիր զարթնող յէս մահունն,
Պասսիկ՝ քե գո՞ւն ես, քե լցան փափազ
Եւ կարօտ արժիդ անեղր եւ անյազ:

Դու մտո՛ք վսեմ ճախրեիր մինչ յանբ
Բայց սիրս քո շի եր մանկան զգացմամբ .
Պատկե՛ր քե ի՞նչ վարձ ընդունի՞ն յերկին
Որք անմեղունն զսուս հեծեմ տառապին :

Պատկե՛ր քե մեր կեանք՝ մի սգեղ երազ
Հանդերձեալ կենաց ե յտառաջախալ ,
Եւ քե հոն մնան մնազ հեշտ , անպոստ
Երազներ անվերջ՝ միշտ չմնաչ եւ նոր :

Հոն արդարութեան վրիժուն ճառագայթ
Յոյց սայ այն խիղճեր շորքս աննշե խայթ ,
Իսկ քեզի նման հոգիք վեհ ու զգօն
Իրենց արժանեոք յարեալ փայլին հոն . . .

* * *

Վասխորայ քարձանց՝ յանտառաց ստուեր
Ուր ոչ աշխարհի հասնին աղմուկներ ,
Առ ոտն ին բացուած շայն ընդարձակ ծով
Քեզ խորհուրդս ուղղեմ վարսնեալ մեքով :

Կարծես այս քարձրեն՝ քեզ անկի մտ
Կանխեմ քու ձայնեղ առնուղ զիմ կարօս . . .
Բայց ի խոր աշեաց ընկողմի արեւ
Եւ զանտառ ծածկի գիշեր քանձր ու սեւ :

Մեր հորիզոնեն այսպէս մեկնեցար ,
Եւ երկբայութեան զիս պատեց խաւար :
Թե քո հետ տանիս դու մանուն զաղմուկի
Ո՛վ ինձ մեկնե քե ո՞ւր երթան հոգիք . . .

Ո՞ւր երբան հոգիք . . . իբրեւ ծաղկանց բոյր
Միթե կը ցումին . . . իբրեւ մեղս հաւքոյր ,
Իբրեւ երգ թռուցիկ կը մարին միթե՛ .
Հապս ո՞ւր երբան հոգիք . . .

Ո՞վ գիտէ :

ԵՐԿԻՆՔ

Անորունից անասնունս երկնից կապուսակ
Ո՞վ երբեք կրցաւ խուզել ան յասակ,
Եւ անհաս գաղտնեաց ան անբախանց ֆոյ
Պաստել՝ փարատել ո՞վ եղել կարող:

Թե տեղերաց մեջ՝ արեւ մի բիծ,
Եւ գողիսկոս աննշան մի զիծ,
Թե խուռ կայծեր են Սայլ եւ Որիոն
Զորս հազիւ չափեց մեծ ձգանք ներսն,

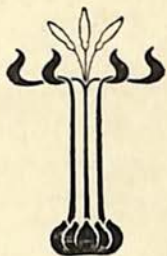
Թե դարեր պեճք են բուռնու համար
Երկնից մեջ ցանուած սստեղնն անհամար,
Ո՞րքան գծուծ է իմաստնց երկրի
Գիտույ ին նր շիւ չար հաշլօք բերկրի

Լուսեղեն կամարք՝ անեզր սասարեզ
Ուր անեն վայրիեան քլւօք բոցակեզ
Աղօթք՝ հառաչանք մեր բարձրանան շեշտ,
Ուր հանգչի յուսով բիք կուսին պարկեշտ.

Ոսկեփունը շողեր եւ վարդ արշարոյս ,
Զարթոցե՛ք անցեալ երազներ հոգւոյս ,
Հոգւոյս որ անձկայ սակաւին իբրեւ
Մանուկ հիացեալ շօշափեղ գարեւ :

Ո՛հ այս երփնագոյն կամարեւն անդին
Ես դեռ նշմարեմ այլ չֆնտղ եր'իլն ,
Բայց ի գուր խնդրեմ հորիզոնին ծայր
Այն հրեշտակ սիրուն որ ինձ ժպիտ տայր :

ԹՈՎՄԱՍ ԹԵՐԶԵԱՆ

Որպիսի՞ ինչ է այն շար սրտի որ եւ յիս
բազմամեայ շուրթեանց ոչ նուազէ յառաջնոյ
պնդուրենեկն, այլ եւ սոսանելու փաղցրութեանք
Հ. ՂԵՆՈՂ Մ. ԱՂԻԵԱՆ

Քո յուշատեսրիկն մեզ այն երբեակի սող
Զորքս զծած է մեծ Հայրն փերթոյ՝
Ես համբուրեցի շրթանք ջերմեռանդ
Եւ կազդուրեցաւ հոգիս իմ հիշանդ .
Ո՛վ կրնայ շեշ նորս փաղցրիկ շար
Եւ սիրս փոճկերով չի յուզուիր չի շար :

Նորս՝ որ կրթեց մանկակիսն սիրս մեր ,
Պարսիկն դու եւ ես սուրբ եւ հեշտ ժամեր ,
Ժամեր որ անշուշտ քուսն միևն յերկին ,
Իցի՛ւ քե մանուկ շինեիկն կրկին :

Հ Ա Լ Ք Ի Ե Ի Բ Ր Ի Ն Ք Ի Բ Օ

Չ/նադ եւ հանդարտ ժամեր, ո՞ւր քուսք,
Ինչպէ՛ս խամրեցաք ծաղիկանց պէս արագ .
Ո՛վ հեշտ խորհուրդներ որ մեղմ աշխաց պէս
Անոյշ մրմնջող հոսեիք արշու,
Ի՞նչ շուտ խոյս տաիք՝ գերդ քոչնոց խուռքեր
Չորս ուժգին հողմունք վանեն անտարքեր:

Հալի՛ր Բրիկնիքօ, ախունք գովարարք,
Չրեռուն միջեւ բացուած նունուփարք,
Չեր անտառաց մեջ, ձեր բարոց վերայ
Ես վազվոսեցի իբրեւ մի տղայ .
Չեր պայծառ Երկնից ծծեցի քարմ օդ,
Միշտ կանաչ սոճեաց ձեր շնչեցի հոտ .
Էսեցի կարկաջն աշխաց փրփրադեզ
Որք գերդ սիրահար հասկառեան գճեզ,
Եւ ձեր հեգաշունչ հողմոց գգուանքեան
Չովացան խորհուրդք որ նախասու աշրեան:

Ի՞նչ փոքր ինձ վարձեալ նուագներ երգեր
Որք չե՛ն շարժեր սիրտ կամ վիշտն ամոխեր .

Ի՞նչ փոյք ինձ խաղեր՝ հասնի՛սներ սաղսուկ
 Ուր խոնի ամբոյս , ուր սիրէ աղնուկ ,
 Ուր արք եւ կանայք՝ սիրոյ ցոյցիւրու ,
 Շոտայ զարդարանք ծախելի իրարու .
 Եւ ի՞նչ փոյք ինձ այն կայծակներ շիւճու
 Որք դառնան իբր՛է օձէր երկնացու .
 Հոյսիսայ եւ ճոխ պաշտներն ի՞նչ փոյք
 Ուր մեղի մեծասուն՝ չոր կրծե՛ ձանձրոյք ,
 Գիշերն ամբողջ՝ շուրջ սեղանին բոլոր
 Թուղթերին մուրայ յուզմու՛ք արթին չոր :

Բայց երբոր երկր եւ ջանէր մարին ,
 Սիրեմ եւ կղզոյն շուրթին խորին .
 Լուսին՝ որ կամաց կամաց հեռանայ
 Կարծես բամբուկի ծովին ախանայ .
 Չկնորսի նաւայ մէ՛կ ծփոյ հեռուն ,
 Կարմիր շայտերին յոյս յերես ծովուն
 Իբրեւ դողոյցուն ախնակ ծածանի :
 Երկու նշանածք առոյգ՝ գեղանի
 Թե՛ ի քե՛ զնան պուրակաց յրսուեր
 Պատկարով մխնասնց սիրոյ երագներ :
 Եւ յանկարձ՝ յերկնից կամարն ընդարձակ
 Չայ՛ն մը բարձրանայ անւշ եւ յսակ .
 Ո՞վ է որ երէկ գիւր նորածին սիր ,
 Երգին հե՛ս սքանայ հոգին դիպի վեր :

Բայց ախա՛ւս երկր եւ աւտեր մարին
 Անձն չորս սիրէ շուրթին խորին . . .
 Անոյ՛ջ եւ հա՛նգարս ժամբ ո՛ւր քուսք ,
 Ի՛նչպէս խամրեցաք ծաղիսնց պէս արագ :

* * *

Երբ սուսուօտուն կսկնուի շաս կսկնուի
 Պասստի՛ն քափի՛ն ստուերֆ հոճ եւ քուի ,
 Դիսած է՞ֆ որչա՛նի բնութիւնն է խաղաղ ,
 Տեսած է՞ֆ այգուն սուաջին ծիծաղ . . .
 Պասուհակեւ իմ դեպի Տիասֆէյու
 Այք իմ յառած ե՛ի . . . Հաւեր ֆաղցրախօս
 Ասի եւ ակի սակ միմեանց ողջոյն .
 Հորիզոնին ծայր նշոյ՛ք վարդազոյն
 Դեպի վեր սիռին սա սա՛խաւ սախաւ .
 Հաջա՛յ մի նիւսեալ ոսկւոյ՛ ծիրակեալ
 Պարզի ընդ այեր . գեփիւոններ բերեն
 Թարմ հողի հոսեր ֆոյի ակստեկն ,
 Եւ շարժեն ծառոց մերք ընդ մարք գրուի :
 Հիւղին սանիֆեն անունակ կասոյ՛ս ծուի
 Ողիղ քարճաւանայ . . . իս՛կ հեռուն ո՛րչափ
 Ծովն է գեղեցիկ . իբրեւ յորդ սարափ
 Լոյսեր կը մալուրին մշուշին մեջին
 Տարածելոյ շայն ծոպեր ոսկեղեն .
 Եւ արեւն ակա ծագի շողշողուն ,
 Եւ քոչունիֆ հաշար , եւ կոչնակ ժամուն
 Արարածֆ ակեն , տեղերֆ համայն
 Ողջունեն գնա՛ երգեն յուրախ անցն . . .
 Անոյշ եւ ջնաղ ժամեր , ո՛ւր քոսֆ .
 Ի՛նչպիս իսանրեցաֆ ծաղիսնց պիս արագ :

* * *

Ոչ պիտե՛մ երկին մուք եւ անպարւած ,
 Ոչ պիտե՛մ հանդարտ ծով շայնսարած ,
 Ոչ ակշարժ ծառեր , ոչ հաւեր ի սուզ ,
 Ոչ վարդ , ոչ ակստ ուր ջուհին հոս՛ շոֆ .
 Սակայն ի՞նչ պիտէ է ծովուն՝ ակստին ,

Ի՞նչ պէտք է երկնից , հառուն եւ ծառին
Գեղ , գոյն , հոս սարու , կեանքի սարու հաւար .
Պէտք է հովերուն շունչ կենդանւորար ,
Պէտք է ճառագայթ մը ընդ շրջ շուարքուն :

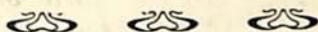
Միքե՞ ոչ այսպէս է եւ սիրս մարդուն .
Երբոր իմ հոգին է մեղանադանս ,
Ի՞նչ խնդրե եւ ի՞նչ բանի է կարօս .
Յուսոյ մի շողին բաւ է ինձ փայլիլ ,
Ուրախութեան ինձ բաւ է մի կարիլ . . .

Հալի , Բրիւնիքո , ձեր ախանց վերայ
Ձեր սոճեաց ներքեւ սիրով խորհեցայ ,
Ձեր երկնից շողեր , ձեր աղեաց մրմունջ ,
Ձեր անսառայ հոս , ձեր հովերուն շունչ
Լցին արշիւ մեջ անոյշ գլացմունքի ,
Օրհնեալ ըրաք յուք ո՞վ սիրուն ախունք :

Մ Ա Ն

Ի մանկութենէ ուսայ քո անուն
Որ հեղու սարսուռ մեջ ոսյորներուն .
Երբ անունդ հնչեմ՝ ծեր մանուկ եւ կիւն
Սոսկաշով ծածկին ձեռքով երեսնին :

Ի մանկութենէ շտեմ քո անուն ,
Մահ աներեւոյք , որ յոսին կանգուն՝
Միշտ կանգուն՝ կենաց նեղ սեւիկն վերայ ,
Տարածես յերկիր մուք ստուեր հսկայ :

Ի մանկութենէ ճեայ գարնուրած
Յաղթական գործեր քո եւ կոսորած ,
Տեայ որ գահեր բազեր փշրեցիր ,
Վաղեմի փառքեր ըրիր ցան ու ցիր :

Ի մանկութենէ գարնուրած ճեայ
Որ փափուկ հարսեն գաւեցիր փեայ ,
Մայրք՝ գաւա՛իկն եւ անկարեկիր
Գրկեղով քո սեւ բազկաց մեջ տարիր :

Բայց ո՛ւր, ո՛ւր սարիր... այս հարց անառն
Ի մանկութենէ շեւ մեկն օր .

Մահ, ո՛ւր սանիս, ո՛ւր . . . այս երկբայութիւն
Անվեհեր քաջաց ջուրնէ արիւն :

Սակայն ոչ ի քին, մահ, դողսկայն յայնչափ
Ռոբան անծանօթն ազդէ մեզ աստափ .
Շատեր իսկ ինդրեն ընկեղ քո բաժակ
Թէ զիսնային ի՞նչ ծածկես քեզիդ սակ :

Ի մանկութենէ յայդ խորհիսն յանախ .
Փարսեղ կամիսն անծանօթին վախ . . .
Յանծանօթն էի ես դեռ չծնած ,
Եւ չունէի վախ, չունէի կամիսած :

Ինչո՛ւ յէս մահունն երկնչիսն նորեն
Դառնալ յանծանօթն ուր էի արդէն .
Ինչո՛ւ խորշիսն, մահ, ետեւեղ երթալ
Թէ որ դու զիս հոն սանիս անսխալ :

Ի մանկութենէ կամիսն զիս խաբեղ ,
Մահ, չես իրական այլ մի առասպեղ ,
Եւ ազատ մե՛ջին համար է անօթ
Վախնալ այն բանէն որ է անծանօթ :

Անծանօթ է ինձ այս աշխարհ անգամ
Եւ այն ամէն իր գոր սեսնեմ՝ զգամ .
Անծանօթ է որ հիշուէ քնոյ քեզ
Եւ հրեշտակ որ գայ զիս զարթոցանեղ :

Անծանօթ է սեր, անծանօթ է յոյս
Ռո քրքուցնեն զոյգ քեւեր հոգոյս ,

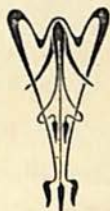
Եւ ինձ անծանօթ եւ անյն ինքն Աստուած
Զոր մանկութենէս պաշտեմ երկիրդս :

* * *

Մահ ե՛կ հաշտուիմք , տո՛ւր ինձի քո աջ ,
Եւ տա՛ր հոգիս Տեառն արո՞ողն յառաջ ,
Երբ ևս դասիցե քե ժամն ե պատրաստ ,
Թե ցաւոց օրերն իմ չցեալ են սաս :

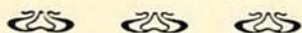
Ե՛կ այգուն կանուխ երբ հաւիկ գարբնու
Եւ գերգ օրհնասին եղերգե ապու .
Ե՛կ այգուն այգուն , ե՛կ գգոյ՛լ գգոյ՛լ ,
Մի՛ վրդովեր կիսու որ ևնջե անոյլ :

Ե՛կ այգուն այգուն երբ շոյսն ե ևռաղ ,
Եւ աջք յարսասունս եւ շուրբն ի ծիծաղ ,
Պիտի գտնես զիս յերազ յուսարոյր ,
Պատրաստ ընդունիլ քո ստուած համբոյր :

Տ Ա Գ Ն Ա Պ

Բռուն յորձանի կենաց արագ ընթանայ,
Արագ զիս յառաջ վանե անխնայ .
Օրեր եւ ժամեր սահիս անդադար ,
Ոչ մի բոսիկ կանգ առնուչ չեմ կրնար :
Հագիս քե ծագե գուարք սուսուօ ,
Տակաւիս ժպտիչ եւ զգաւ կարօս ,
Եւ անդէն հասնի գիշեր միգասպօս .
Եթե փափասիմ վեր բռչիչ ագաս ,
Եւ քառիչ վերայ աստեղաց պահ մի ,
Վար գորե զիս միշտ ձեոք քշնամի :

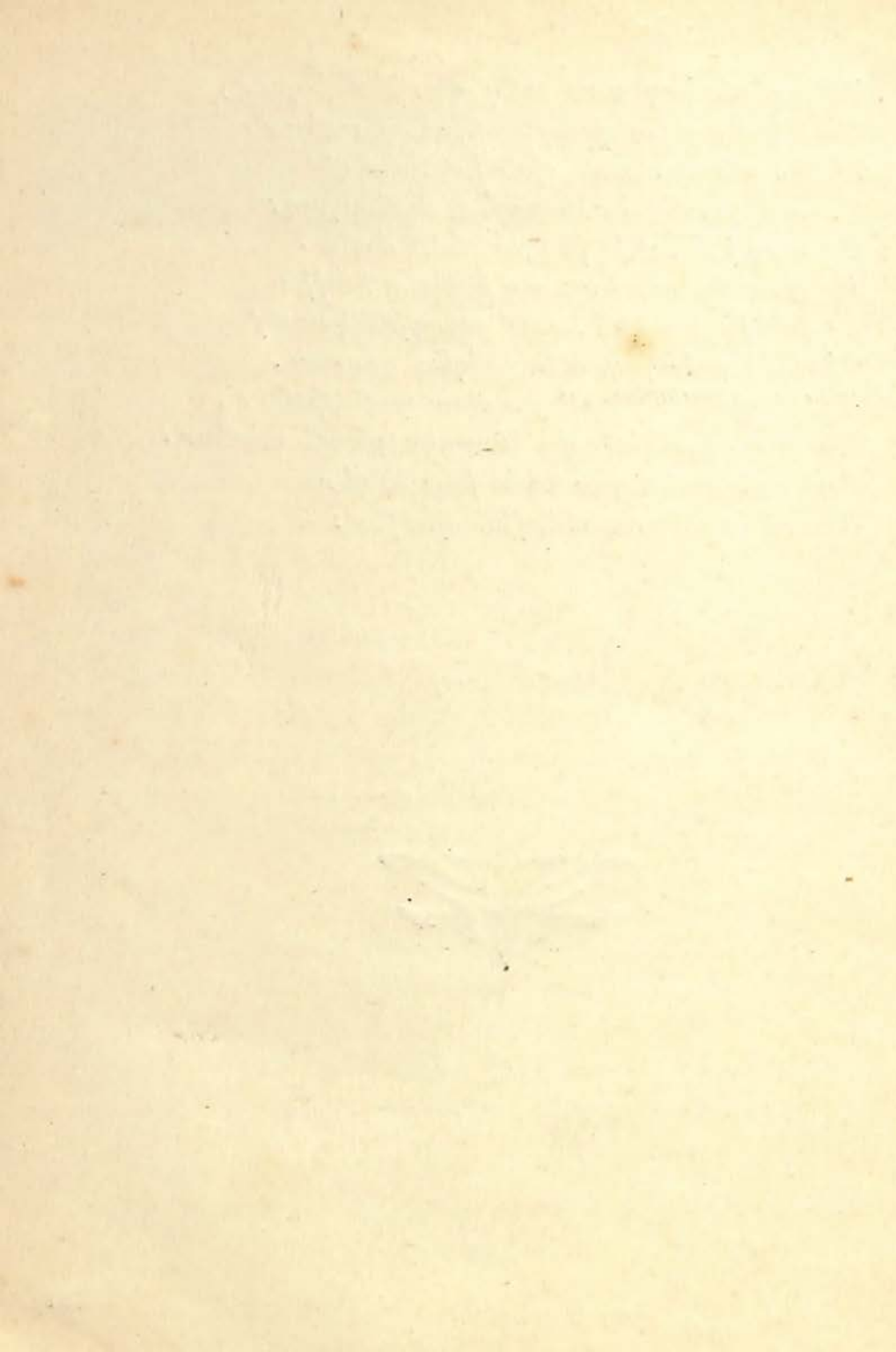
Երբ կամիմ ծծեչ հովերուն զոյ շունչ
Կամ շեչ ծովուն ներդաշնակ մեմունչ ,
Հոգեր սնոսի , եւ սագնաս զծոծ
Բռնուքեամք մղեն զիս հեռու . եւ յուծ
Աշխարհի այնպէս վրաս ծանրանայ
Որ շարժիմ յսնգեսս իբրեւ մեմնայ :

* * *

Ո՛վ քշուտ հոգի որ իբրեւ բռչուն
Նեղ վանդա՛լի մեջ բանսարկուած եւ դուն ,

Անգոր քեւերդ սսս սնդ զարկեա ի գուր ,
 Չեա կարող խզեղ կապսնիկերդ ամուր .
 Իցի՛ւ թե զգայուն շինեիր ևնուզ՝
 Գեթ ոչ սանջիր այսպեա հանապազ :
 Ոչ արիին ունի քեզ համար ժպիս .
 Ոչ շերտնց սարեր , ոչ կսնաց հովիս
 Ոչ են քո բաժին , այլ բաղդին կասակ՝
 Պեքեք բաժակ դառն ընկեա զյսակ .
 Մի՛ երջանկութեան յուսար դու՝ յիմուր ,
 Զի պարսիս զոնուիդ վարդկութեան համար .
 Սակայն զոն եղիր եքեք քո երգեր
 Յաւած արտերու ամոխեն վերեր :

ԺՊԻՏՔ ԵՒ ԱՐՏԱՍՈՒՔԷ
Ա Ն Ջ Ա Տ Չ Ա Տ ՈՒ Ա Ծ Ն Ե Ր

Յիշե՞ս	191
Վաղամեռիկը	193
Ողբ մօր սգաւոր.	195
Ընտրուծիւն պատրիարքի	197
Հայ ապրինք.	200
Սուգ	202

Լ Ո Յ Ս Ե Ւ Ս Տ ՈՒ Ե Ր Ք

Իմ խորհուրդներ	207
Վոսփոր	210
Կին	213
Յետ յիսուն միամն	215
Նորածին	217
Սիկար	219
Օղի	220
Մշակ	221
Մահ նոր փեսին	224
Հոգի	226
Մի' մոռնար զիս	228
Աստեղք	230
Իմ ժամացոյց	232
Զօն	233
Հունձք	234
Դրամ	235
Ո՞ւր երթան հոգիք	237
Երկինք	240
Թ. Թերզեան	242
Հալքի եւ Բրինժիքօ	243
Մահ	247
Տագնապ	250

İBB Atatürk Kitaplığı

* 1 4 0 5 5 1 *

ԳԻՆ 2 1/2 ՂՐՇ.